

KRONIKK & DEBATT

KRONIKK:

E-post:
kronikk@klassekampen.no
Maks 6000 teikn inkludert
mellomrom. Legg ved
portrettfoto.

DEBATT:

E-post:
debatt@klassekampen.no
Innlegg over 3000 teikn kan
bli korta ned. Legg ved
portrettfoto.

Ali Esbati
ali.esbati@klassekampen.no
Kronikk- og debattredaktør.

DEBATT

Klassekampen honorerer normalt ikke innsendt stoff. Innsendaren si e-postadresse blir trykt med mindre innsendaren reserverer seg mot dette. For Klassekampen sine generelle vilkår for publisering, sjå www.klassekampen.no/KK/index.php/news/home/generelle_vilkaar

Skille av kirke og stat vil bety at milliardverdier og kulturminner trenger ny eier.

Omstridt eierskap

Terje Østigård
KRONIKK

I debatten om statskirke eller ikke, er det et fundamentalt spørsmål som ikke har blitt diskutert tilstrekkelig i det offentlige rom: Hvem skal eie kirkene og de verdiene som har blitt akkumulert gjennom tusen år? I Norge er det omlag 1620 kirker, hvorav 219 er fredet og 761 har status som verneverdige. De kristne som ønsker et skille mellom stat og kirke tar det for gitt at de automatisk vil få eierskap over de verdiene kirken, det vil si staten, i dag forvalter. Kirken ønsker at det gamle grunneierprinsippet hvor soknene eier lokale kirkebygg skal videreføres ved et skille mellom stat og kirke. I forsikringsverdi er bygningsmassen til Den norske kirke nøkternt vurdert til omlag 50 milliarder kroner (Bergens Tidende 17. februar 2006). En av Norges historiens største økonomiske transaksjoner vil finne sted hvis det skjer et skille mellom kirke og stat. Skal disse milliardene gis gratis til private, religiøse trossamfunn?

I følge «Staten og Den norske kirke» (NOU 2006:2) er det soknene som er tiltenkt eierskap av kirkene ved et fremtidig skille av stat og kirke. Det har ikke vært på tale at kommunene eller Den norske kirke sentralt skal eie kirkene. Ved et skille mellom stat og kirke er det fremsatt som et selvfølgelig ønske at hovedfinansieringen skal komme fra statlige tilskudd som skal dekke lønn til kirkelige ansatte, vedlikehold og drift av kirkebygg. Dette fordi det anses som en offentlig oppgave å tilrettelegge for tros- og livssynssamfunnenes virksomhet, og også fordi Den norske kirke står i en særstilling fordi den er en lovforankret folkekirke. Den norske kirke har i dag årlige kostnader på omlag fire milliarder kroner (s. 121, 131).

Kirkene som kulturhistoriske mo-

TRENGER NY EIER? Borre kirke i Vestfold.

FOTO: RUNE ØSTIGÅRD

numenter forfaller, og selv ikke staten har tilstrekkelige midler eller vilje til å prioritere og holde bygningsmassen i stand. Riksantikvaren har estimert at det trengs beskjedne tre milliarder kroner på nasjonalt plan for å sette dem i stand, og at det årlig mangler omlag 100 millioner kroner til vedlikehold. Staten er tiltenkt det økonomiske vedlikeholdsansvaret (s. 139–149). Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon opererer med tall på over åtte milliarder kroner.

Det er helt utenkelig at private, religiøse sokneorganisasjoner skal klare denne oppgaven. Kirker vil forsvinne. Forfalne kirkebygg på de beste tomtene forvaltet av private, religiøse organisasjoner uten midler, er økonomiske gavepakker til investerings- og kapitalister. Her er et tenkt, men likevel realistisk scenario: Hvis en privat, religiøs organisasjon i et sokn forvalter fire kirker uten å ha midler til å holde noen av dem i stand, så vil et salg av en kirke muliggjøre og dermed rettferdiggjøre å holde de resterende tre i stand. Er dette ønskelig?

Petter Stordalen har allerede fremsatt ønske om å bygge kirke om til hotell, og både muslimer og humanetikere ønsker å overta kirker. Adventkirken i Drammen ble i år solgt til et muslimsk trossamfunn for over sju millioner kroner. Tradisjonelt sett har kirker i bygd og by blitt oppført på de beste stedene, det som i dag er

de dyreste tomtene. Kirken reagerer sterkt på at staten vil selge festetomter til en lavere pris enn hva de selv kan oppnå etter et skille med staten.

Kristendommen har alltid vært opptatt av penger, og i følge Max Weber henger den protestantiske etikken nøye sammen med den kapitalistiske ånd. I middelalderen var den katolske kirken den største landeier i Norge. Det er ikke situasjonen i dag, men likevel representerer kirken med dens landeierdommer store verdier. Stavkirken, Nidarosdomen i Trondheim, Mariakirken i Bergen og alle andre stående byggverk eldre enn 1649 er fredet gjennom Lov om kulturminner. Hva med

«Petter Stordalen har allerede fremsatt ønske om å bygge kirke om til hotell»

dem som er oppført siden?

Kristendommen og dens monumentale representasjoner er en fundamental del av Norges historie som medfører et spesielt ansvar. Kirkene som bygg med historisk verdi og kontinuitet gjennom gravplasser er ikke kun et spørsmål om tro. Det er også kulturhistorie. Vikingtidens hedenske graver som Oseberg og Gokstad

eller kristendommens tidlige kirker har arkeologisk og historisk interesse uavhengig av hva man tror, og uavhengig av om kristendommen er statsreligion eller ikke. Hvor man setter grensen for hvilke kirker som skal være statseiendom ved en eventuelle adskillelse av stat og kirke, kan ut fra et kulturhistorisk og nasjonalt synspunkt eventuelt settes til 1905: Norge ble selvstendig og vi fikk vår første kulturminnelov.

Fredete og verneverdige kirker er kulturhistoriske minner og det vil være en fordel at staten eier og har ansvar for vedlikehold og restaurering av disse kulturminnene. Kirker og andre religiøse bygg oppført etter 1905 kan eventuelt privatiseres med unntak av gravplasser. Norge har et ansvar for å ta vare på de kulturhistoriske verdiene kristendommen har etterlatt i Norge uavhengig av om man er for eller i mot religionen. Hvordan eventuelle kirkesamfunn skal benytte disse kulturminnene til religiøse formål er et annet spørsmål, men med statlig eierskap kan det også tenkes at andre tros- og interessegrupper kan benytte denne kulturhistoriske bygningsmassen foruten de kristne selv.

Alternativet er at bygningsmassen blir gitt vederlagsfritt til private, religiøse aktører som definerer en eksklusiv bruk av, og eiendomsrett til, bygningene samt at det forventes at staten skal dekke alle andre utgifter. Staten skal altså ta en tredobbel regning; først gi alt bort gratis, så betale for vedlikehold av private bygninger og til sist betale lønns- og driftsutgifter. Det er forståelig at Den norske kirke synes det er besnærende å få i pose og sekk ved et skille mellom stat og kirke. Verdien av kirkene utgjør i alle fall 50 milliarder kroner, foruten tomtene og fire milliarder kroner årlig i lønn og drift. I tillegg kommer omfattende vedlikehold, oppgradering og restaurering. Bør ikke staten eie disse kulturhistoriske byggene hvis de skal ha økonomisk ansvar for dem som kulturminner? Hvorfor skal en av Norges historiens største økonomiske transaksjoner skje gratis uten diskusjon?

Terje Østigård,
dr.art. og arkeolog ved Universitetet i
Bergen

terje.ostigard@ark.uib.no